

पठतु संस्कृतम्

प्रवेशः

पठतु संस्कृतम्

गुरुर्ब्रह्मा गुरुर्विष्णुः गुरुर्देवो महेश्वरः ।
गुरुः साक्षात् परंब्रह्म तस्मै श्री गुरवे नमः ॥

सरस्वति नमस्तुभ्यं वरदे कामरूपिणि ।
विद्यारम्भं करिष्यामि सिद्धिर्भवतु मे सदा ॥

पठामि संस्कृतं नित्यं वदामि संस्कृतं सदा ।
ध्यायामि संस्कृतं सम्यक् वन्दे संस्कृतमातरम् ॥

लट्-लकारः - Present Tense

Present Tense	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथम-पुरुषः	पठति	पठतः	पठन्ति
मध्यम-पुरुषः	त्वं पठसि ।	युवां पठथः ।	यूयं पठथ ।
उत्तम-पुरुषः	अहं पठामि ।	आवां पठावः ।	वयं पठामः ।

आत्मनेपदी – लट्-लकारः

Present Tense	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथम-पुरुषः	वन्दते	वन्देते	वन्दन्ते
मध्यम-पुरुषः	त्वं वन्दसे ।	युवां वन्देथे ।	यूयं वन्दध्वे ।
उत्तम-पुरुषः	अहं वन्दे ।	आवां वन्दावहे ।	वयं वन्दामहे ।

परस्मैपदी – लङ्-लकारः

Past Tense	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथम-पुरुषः	अपठत्	अपठताम्	अपठन्
मध्यम-पुरुषः	त्वं अपठः ।	युवाम् अपठतम् ।	यूयम् अपठत ।
उत्तम-पुरुषः	अहम् अपठम् ।	आवाम् अपठाव ।	वयम् अपठाम ।

आत्मनेपदी – लङ्-लकारः

Past Tense	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथम-पुरुषः	अवन्दत	अवन्देताम्	अवन्दन्त
मध्यम-पुरुषः	त्वं अवन्दथाः ।	युवाम् अवन्देथाम् ।	यूयम् अवन्दध्वम् ।
उत्तम-पुरुषः	अहम् अवन्दे ।	आवाम् अवन्दावहि ।	वयम् अवन्दामहि ।

परस्मैपदी – लोट्-लकारः

Imperative Mood	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथम-पुरुषः	पठतु	पठताम्	पठन्तु
मध्यम-पुरुषः	त्वं पठ ।	युवां पठतम् ।	यूयं पठत ।
उत्तम-पुरुषः	अहं पठानि ।	आवां पठाव ।	वयं पठाम ।

आत्मनेपदी – लोट्-लकारः

Imperative Mood	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथम-पुरुषः	वन्दताम्	वन्देताम्	वन्दन्ताम्
मध्यम-पुरुषः	त्वं वन्दस्व ।	युवां वन्देथाम् ।	यूयं वन्दध्वम् ।
उत्तम-पुरुषः	अहं वन्दै ।	आवां वन्दावहै ।	वयं वन्दामहै ।

लृट्-लकारः

Future Tense

परस्मैपदी – लृट्-लकारः

Future Tense	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथम-पुरुषः	पठिष्यति	पठिष्यतः	पठिष्यन्ति
मध्यम-पुरुषः	त्वं पठिष्यसि ।	युवां पठिष्यथः ।	यूयं पठिष्यथ ।
उत्तम-पुरुषः	अहं पठिष्यामि ।	आवां पठिष्यावः ।	वयं पठिष्यामः ।

परस्मैपदी – लृट्-लकारः

Future Tense	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथम-पुरुषः	पठिष्यति	पठियष्टः	पठिष्यन्ति
मध्यम-पुरुषः	त्वं पठिष्यसि ।	युवां पठिष्यथः ।	यूयं पठिष्यथ ।
उत्तम-पुरुषः	अहं पठिष्यामि ।	आवां पठिष्यावः ।	वयं पठिष्यामः ।

हस्

धाव्

वद्

गम्

अट्

निन्द्

पत्

चल्

क्रीड्

खाद्

लृट्-लकारस्य विशेष-रूपाणि ।

दा - ददाति

दास्यति

पा - पिबति

पास्यति

ज्ञा - जानाति

ज्ञास्यति

स्था - तिष्ठति

स्थास्यति

उत् + स्था - उत्तिष्ठति

उत्थास्यति

गै - गायति

गास्यति

ध्यै - ध्यायति

ध्यास्यति

लृट्-लकारस्य विशेष-रूपाणि ।

गम् - गच्छति

गमिष्यति

नम् - नमति

नंस्यति

भू - भवति

भविष्यति

अस् - अस्ति

भविष्यति

कृ - करोति

करिष्यति

नृत्य् - नृत्यति

नर्तिष्यति

लृट्-लकारस्य विशेष-रूपाणि ।

लिख् - लिखति

लेखिष्यति

नी - नयति

नेष्यति

क्री - क्रीणाति

क्रेष्यति

दृश्
पश्यति
द्रक्ष्यति

श्रु - शृणोति

श्रोष्यति

प्रच्छ् - पृच्छति

प्रक्ष्यति

पच् - पचति

पक्ष्यति

लृट्-लकारस्य विशेष-रूपाणि ।

कथ् - कथयति

कथयिष्यति

क्षाल् - क्षालयति

क्षालयिष्यति

ताड् - ताडयति

ताडयिष्यति

दण्ड् - दण्डयति

दण्डयिष्यति

गण् - गणयति

गणयिष्यति

चुर् - चोरयति

चोरयिष्यति

लृट्-लकारे परिवर्तयत

अर्चकः देवालयं गच्छति ।

अर्चकः देवालयं गमिष्यति ।

अध्यापकः श्वः पाठान् पाठयति ।

अध्यापकः श्वः पाठान् पाठयिष्यति ।

अहं भोजनं पचामि ।

अहं भोजनं पक्ष्यामि ।

छात्रः प्रश्नं पृच्छति ।

छात्रः प्रश्नं प्रक्ष्यति ।

त्वं गीतं गायसि ।

त्वं गीतं गास्यसि ।

छात्रा गृहपाठं लिखति ।

छात्रा गृहपाठं लेखिष्यति ।

बहुवचन-लृट्-लकारे परिवर्तयत

शिष्यः शिक्षकं नमति ।

शिष्याः शिक्षकान् नंस्यन्ति ।

सः गृहम् आगच्छति ।

ते गृहाणि आगमिष्यन्ति ।

त्वं कथां पठसि ।

यूयं कथाः पठिष्यथ ।

एषा प्रयत्नं करोति ।

एताः प्रयत्नान् करिष्यन्ति ।

आरक्षकः चोरं दण्डयति ।

आरक्षकाः चोरान् दण्डयिष्यन्ति ।

अहं कवितां लिखामि ।

वयं कविताः लेखिष्यामः ।

अनुवदत

अर्चकः देवालयं गमिष्यति ।

Priest will go to temple.

सेविका प्रकोष्ठान् मार्जयिष्यति ।

Maid will clean the rooms.

बालिकाः नर्तिष्यन्ति ।

Girls will dance.

मित्राणि परश्वः मेलिष्यन्ति ।

Friends will meet the day after tomorrow.

ते देवं नंस्यतः ।

They two will pray to God.

त्वं पूजां करिष्यसि ।

You will do Puja.

अनुवदत - Translate

I will wake up at 6'o clock.

अहं षड्वादने उत्थास्यामि ।

Shall we meet tomorrow?

वयं श्वः मेलिष्यामः किम् ?

He will give the book.

सः पुस्तकं दास्यति ।

Teacher will teach a lesson.

अध्यापकः पाठं पाठयिष्यति ।

They two will come tomorrow.

तौ श्वः आगमिष्यतः ।

You all will do the work.

यूयं कार्यं करिष्यथ ।

आत्मनेपदी – लृट्-लकारः

Future Tense	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथम-पुरुषः	वन्दिष्यते	वन्दिष्येते	वन्दिष्यन्ते
मध्यम-पुरुषः	त्वं वन्दिष्यसे ।	युवां वन्दिष्येथे ।	यूयं वन्दिष्यध्वे ।
उत्तम-पुरुषः	अहं वन्दिष्ये ।	आवां वन्दिष्यावहे ।	वयं वन्दिष्यामहे ।

आत्मनेपदी – लृट्-लकारः

Future Tense	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथम-पुरुषः	वन्दिष्यते	वन्दिष्येते	वन्दिष्यन्ते
मध्यम-पुरुषः	त्वं वन्दिष्यसे ।	युवां वन्दिष्येथे ।	यूयं वन्दिष्यध्वे ।
उत्तम-पुरुषः	अहं वन्दिष्ये ।	आवां वन्दिष्यावहे ।	वयं वन्दिष्यामहे ।

सह्

ऊह्

यत्

भाष्

श्लाघ्

मोद्

शङ्क्

कम्प्

लञ्

स्पर्ध्

लृट्-लकारस्य विशेष-रूपाणि ।

लभ्- लभते

लप्स्यते

रम् - रमते

रंस्यते

खिद् - खिद्यते

खेत्स्यते

क्षम् - क्षमते

क्षंस्यते

युध् - युध्यते

योत्स्यते

आत्मनेपदी – लृट्-लकारः

त्वं । (स्पर्ध्)

त्वं स्पर्धिष्यसे ।

वयं सर्वान् । (श्लाघ्)

वयं सर्वान् श्लाघिष्यामहे ।

यूयं । (क्षम्)

यूयं क्षंस्यध्वे ।

सेविकाः । (सेव्)

सेविकाः सेविष्यन्ते ।

आवां । (यत्)

आवां यतिष्यावहे ।

जनाः सर्वदा । (मुद्)

जनाः सर्वदा मोदिष्यन्ते ।

बहुवचने परिवर्तयत

शिक्षकः छात्रं परीक्षिष्यते ।

शिक्षकाः छात्रान् परीक्षिष्यन्ते ।

देवः भक्तं त्रायिष्यते ।

देवाः भक्तान् त्रायिष्यन्ते ।

सस्यं वर्धिष्यते ।

सस्यानि वर्धिष्यन्ते ।

त्वं लज्जिष्यसे ।

यूयं लज्जिष्यध्वे ।

अहं यतिष्ये ।

वयं यतिष्यामहे ।

दीपः प्रकाशिष्यते ।

दीपाः प्रकाशिष्यन्ते ।

अव्ययानि

लिङ्ग-वचन-विभक्ति-भेदः नास्ति ।

च	- And	प्रातः	- Morning
न	- No / Not	दिवा	- In the morning
मा	- Do not	सायम्	- In the evening
अपि	- Also	नक्तम्	- In the night
पुनः	- Again	चिरम्	- For a long time

अव्ययानि

लिङ्ग-वचन-विभक्ति-भेदः नास्ति ।

सदा - Always

अधः - Below

सर्वदा - Always

उपरि - Above

कदा - When ?

अन्तः - Inside

कदाचित् - Once

बहिः - Outside

पुरा - Long ago

पुरतः - In front

अव्ययानि

लिङ्ग-वचन-विभक्ति-भेदः नास्ति ।

अत्र	- Here	एवम्	- Thus
तत्र	- There	इत्थम्	- In this manner
कुत्र	- Where ?	अलम्	- Enough
सर्वत्र	- Everywhere	सम्यक्	- Well
अन्यत्र	- Somewhere else	रे	- O!

अव्ययानि

लिङ्ग-वचन-विभक्ति-भेदः नास्ति ।

तूष्णीम्	- Silently	सह	- With
किमर्थम्	- For what purpose	उच्चैः	- Loudly
शनैः	- Slowly	मन्दम्	- Gently
वृथा	- Vain	द्वारा	- Through
चेत्	- If	कृते	- For

अव्ययानि

उद्यानात् बहिः अन्तः च वृक्षाः सन्ति ।

आकाशे नक्षत्राणि नक्तं राजन्ति । दिवा न राजन्ति ।

रामः वनं गच्छति । सीता अपि गच्छति ।

चिन्ता मास्तु । त्वं परीक्षां पुनः लिखसि ।

प्रातः सूर्योदयः भवति ।

अहं सायं चायं पिबामि ।

अव्ययानि

सः चिरं निद्राति ।

हरिश्चन्द्रः सर्वदा/सदा सत्यमेव वदति ।

भवान् कदा मम गृहम् आगच्छति ?

कदाचित् आगमिष्यामि ।

पुस्तकं अधः स्थापय । उपरि न ।

रामः लक्ष्मणस्य पुरतः गच्छति।

अव्ययानि

अङ्कनी अत्र अस्ति ।

लेखनी तत्र अस्ति ।

देवः कुत्र अस्ति ?

देवः सर्वत्र अस्ति ।

मम अग्रजा अन्यत्र वसति ।

त्वम् एवं मा कुरु ।

अव्ययानि

इदानीं समयः कः ?

गुरुः इत्थम् अवदत् ।

पुरा एकः नृपः वसति स्म ।

अलम् क्रोधेन ।

सा सम्यक् गायति । तूष्णीं तिष्ठ ।

त्वं किमर्थं ह्यः विद्यालयम् न आगच्छः ?

अव्ययानि

कूर्मः शनैः चलति ।

सीता रामेण सह वनं गच्छति ।

शिशुः उच्चैः रोदिति ।

वायुः मन्दं वहति ।

ते पत्राचाराद्वारा संस्कृतं पठन्ति ।

मम कृते एकं फलं ददातु ।

अव्ययानि

चेत् / नोचेत् – If / If not

भवान् अपि आगच्छति चेत् समीचीनम् ।

वृष्टिः भवति चेत् मयूराः सन्तोषेण नृत्यन्ति ।

समयः अस्ति चेत् मम गृहम् आगच्छ ।

अभ्यासं करोषि चेत् परीक्षा सरला भविष्यति
नोचेत् परीक्षा कठिना भविष्यति ।

अव्ययानि

यदा / तदा – When / then

यदा धर्मस्य ग्लानिः भवति तदा देवः अवतरति ।

यदा पुत्री गायति तदा माता सन्तोषम् अनुभवति ।

यदा वसन्तकालः भवति तदा कोकिलः कूजति ।

यदा सूर्यास्तः भवति तदा खगाः नीडं प्रविशन्ति ।

अव्ययानि

यदि / तर्हि – If / then

यदि विरामः अस्ति तर्हि आगच्छ ।

यदि कार्यं समाप्तम् अस्ति तर्हि भवान् गच्छतु ।

यदि समयः अस्ति तर्हि अहम् आगमिष्यामि ।

यदि धनम् अस्ति तर्हि दानं कुरु ।

अव्ययानि

यावत् / तावत्

As long as / as much / until / to that extent

यावत् हिमालयः भवति तावत् हिन्दुसंस्कृतिः तिष्ठति ।

सः यावत् खादति तावत् एषः न खादति ।

सुवर्णस्य यावत् मूल्यं तावत् मूल्यं रजतस्य नास्ति ।

यावत् सूर्यः अस्ति तावत् प्रकाशः अस्ति ।

अव्ययानि

यथा / तथा – As / so

यथा राजा तथा प्रजाः ।

यथा भवान् प्रयत्नं करोति तथा फलं प्राप्नोति ।

त्वं यथा वदसि तथा एव भवतु ।

यथा श्रेष्ठः आचरति तथा जनाः अपि आचरन्ति ।

अव्ययानि

यद्यपि / तथापि – Even though / still

यद्यपि अहं सम्भाषणं करोमि तथापि मम तृप्तिः नास्ति ।

यद्यपि तस्य समयावकाशः अस्ति तथापि सः न आगच्छति ।

यद्यपि सः दूरं वसति तथापि सः समये आगच्छति ।

यद्यपि परीक्षा कठिना आसीत् तथापि सः सम्यक् अलिखत् ।